

5) Створення безпечних і здорових умов праці шляхом агестації робочих місць з метою виявлення та усунення дії негативних факторів на здоров'я працівників, впровадження принципів економічної зацікавленості роботодавців, зокрема розвиток страхування на випадок виробничого травматизму.

6) Впровадження системи погодинної оплати праці. Для покращення ситуації необхідно введення в Україні мінімальної погодинної оплати праці замість її мінімального розміру, що не може бути нижчим від прожиткового мінімуму.

Література

1. Перевалов Ю.В., Нестеренко О.Н., Ятнов В.А. Инновационные программные территории: методология создания и перспективы развития. — Екатеринбург: УрОРАН, 1999.
2. Blom, R. Industrial relations and work situation in post-socialist societies: The case of Baltics. Paper in V World Congress for Central and East European studies, Warsaw, 6-11 August 1995, с.2.
3. Вища освіта і наука — найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 25.04.05 № 3/2-4// Інформ. зб. М-ва освіти України. — 2005. — № 13/14. — с.3. Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки. — 24 березня 2005 року, м. Київ, с.13.
4. Плахотнікова Л.О. Зміна системи фінансування вищої освіти в період формування ринкових відносин // Формування ринкових відносин в Україні. — 2004. — №7, с. 48.
5. Романовський О.О. Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України: Монографія. — К.: Деміург, 2002. — 400с.
6. Корчагин Ю.А. Российский человеческий капитал: фактор развития или деградации? - Воронеж: ЦИРЭ, 2009. — 186с.

УДК 336.71:331.104

ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Кандидат економічних наук Чамара І.М.

Накопичений банком досвід є основою створення ефективних механізмів внутрішнього регулювання власної діяльності. Під цим досвідом у даному випадку розуміємо банківські традиції, оскільки даним терміном визначена послідовність історично складених знань, ідей, цінностей і методів банківської діяльності. Така передумова дозволяє розглядати банківські традиції як фактор адаптивної поведінки системи, що створює також передумови для активного впливу національної банківської системи на навколишнє середовище.

The existing banking experience is the foundation to create effective mechanisms of internal control their activities. During this experience mean in this case banking traditions, as this term is defined sequence historically composed of knowledge, ideas, values and methods of banking. Such a precondition can be considered as a factor in banking traditions of adaptive system behavior that also creates the preconditions for active influence of the national banking system on the environment.

Актуальність та ступінь розроблення проблеми.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що динамічність розвитку сучасних банківських технологій пов'язана, насамперед, з людським фактором. Аналіз останніх досліджень показав, що з точки зору управління це складний механізм, у якому одним із домінуючих факторів є імідж банку і авторитет його керівників. Ці показники суттєво впливають на поведінку потенційних клієнтів при виборі банку чи навіть національної банківської системи певної країни. Тому одним із загальних стереотипів поведінки банків є перебільшення власних успіхів, надійності і стабільності, а також приховування або запобігання широкого розповсюдження інформації про невдачі. Така поведінка ускладнює вивчення сторонніх помилок і підвищує роль власного досвіду. Все це дозволяє припустити, що довготривалість роботи банку і національної банківської системи має суттєве значення.

Мета статті: проаналізувати, дати оцінку та визначити вплив банківських традицій як елементу корпоративної культури на загальний рівень розвитку національної банківської системи.

Постановка проблеми. Обов'язковою умовою формування традицій банківської системи є правонаступність керівництва банків і їх політики. Революції, війни та інші політичні катаклізми порушують необхідну спадковість. Тому країни, у яких не було кризових явищ, мають більш стійку національну банківську систему, що позитивно відображається на інвестиційній привабливості інших сфер національної економіки. Прикладом цьому є національні банківські системи західноєвропейських країн. Їх порівняльний аналіз підтверджує висновок про вплив банківських традицій на рівень організації та управління національної банківської системи.

Виклад основного матеріалу.

Порівняно з іншими європейськими країнами у ХХ столітті Швейцарія не піддавалась несприятливому впливу революцій і війн. Крім того, у національній банківській системі країни збереглися традиції, сформований цілий клас службовців фінансових установ, створена надійна і розгалужена супровідна інфраструктура. Все це сприяло тому, що банківський сектор Швейцарії є стійким елементом не лише європейської, але й світової банківської системи.

На відміну від Швейцарії досить тривала історія національної банківської системи Франції (Банк Франції було засновано в 1800 році Наполеоном Бонапартом) не забезпечила глибинних традицій, оскільки Франція, знаходячись у центрі європейської політики, брала участь у всіх війнах і повною мірою відчувала на собі їх наслідки. Саме тому національна банківська система Франції, порівняно з національною банківською системою Швейцарії, менш структурно стійка, більш схильна до криз, а управління системою не таке досконале і частіше змінює напрямки і методи діяльності.

Найяскравішим прикладом важливості правонаступності традицій є національна банківська система Італії. Італія — країна, яка увела власне сам термін «банк», лише наприкінці ХІХ — на початку ХХ століття із зростанням внутрішньої економічної активності зазнала швидкого відродження банківської діяльності. Але швидкий ріст економіки не зміг компенсувати відсутність у керівництва банків сталих і перевірених часом підходів і досвіду. У результаті національна банківська система Італії — одна із найменш ефективних серед систем розвинених європейських країн.

Національна банківська система Німеччини є, на перший погляд, винятком із описаного вище правила. Вона піддалась руйнівному впливу двох світових війн, поділу на частини країнами-переможницями і спробам створити на окупованих територіях системи, аналогічні їй власним. Але зараз Німеччина є визнаним світовим фінансовим центром, має надійну і розвинуту національну банківську систему, яка у повній мірі задовольняє інвестиційні потреби національної економіки. Здавалось, що це суперечить тезі про значний вплив традицій на рівень розвитку банківської системи. Але якщо уважно розібратися у причинах нинішнього стану, то з'ясується, що теперішня сильна позиція банківського сектору Німеччини на даний час підтверджує дану тезу. Саме глибинні банківські традиції, банківська культура, вкорінена серед широких верств населення, менталітет населення, традиційно орієнтований на високу норму збереження, не втрачені у складні періоди, сприяли швидкому відродженню національної банківської системи країни.

Як відомо, Японія є однією із світових фінансових і промислових держав. Післявоєнні десятиліття бурхливого розвитку цієї країни дозволили політикам і економістам ввести поняття «економічне чудо». У реалізації цього «економічного чуда» велике значення надавалось банкам, які під безпосереднім керівництвом уряду забезпечували інвестування в пріоритетні інноваційні проекти і галузі народного господарства. Молодість національної банківської системи країни, відсутність накопичених попередніми поколіннями банківських традицій поряд з фактично зовнішнім (державним) управлінням оперативною інвестиційною діяльністю банків призвели до значних фінансових проблем у банків і до слабкого управління активами. Наслідком стало те, що, незважаючи на значні розміри і роль у світі, місцеві банки якісно набагато слабкіші за європейські і північноамериканські, а національна банківська система Японії не у повній мірі відповідає реальному сектору економіки і багато в чому є стримуючим фактором її подальшого розвитку.

Специфіка роботи банків припускає тісний взаємозв'язок участі і інтересів кредитних інститутів і клієнтів. Готовність клієнтури використовувати можливості банківської системи залежить від довіри до неї і визначає ступінь привабливості запропонованих банками послуг не лише з позиції залучення фінансових інвестицій, але й як інвестора.

Сучасний список потенційних банківських технологій досить різноманітний. Він охоплює практично всі потреби клієнтів і заповнює існуючі ніші на банківському ринку. Але однією із основних причин значної

диференціації інноваційного розвитку національної банківської системи є неготовність місцевого ринку (клієнтури) використовувати у повній мірі потенційні можливості банків у сфері обслуговування. І таке положення пояснюється не лише фінансовими факторами, але й економічною культурою клієнтів банків як населення, так і керівництва компаній [1].

Підвищення рівня клієнтської культури — процес тривалий, який є складовою формування банківської традиції. Національні банківські системи успішно розвиваються у країнах з високим культурним рівнем і раціональним стилем мислення населення.

Велике значення для успішного функціонування банківського сектору, окрім готовності клієнтів сприйняти запропоновані новації, має професійний рівень банківського персоналу, так званий «людський фактор». Окрім базового рівня освіти, на даний аспект значно впливають складені корпоративні традиції [2].

Суттєвий вплив на банківську систему мають релігійні традиції, які мають перевагу серед населення країни. Показовим прикладом є принципи роботи банків, які функціонують в ісламських країнах. Їх специфіка полягає у тому, що відповідно до Корану вони не можуть брати відсотки від позик.

Вихід із положення знайдено у перепродажі нерухомості в кредит і участі у капіталі підприємств. Замість видачі клієнту позики на придбання нерухомості, банк її сам купує, а потім продає об'єкт клієнту у розстрочку за більш високою ціною. Різниця у ціні розглядається не як проценти, а як плата банку за інвестиційний ризик, який той несе, купуючи нерухомість. При кредитуванні комерційної діяльності банк також не надає формальної позики, отримуючи свою частку інвестиційного прибутку. Тому, на відміну від західних банків, ісламські банки більш спрямовані не на отримання максимального прибутку від банківської операції кредитування, а на створення додаткової вартості. Таким чином, завдяки релігійним традиціям, ісламська національна банківська система побудована на зовсім інших принципах, ніж європейська чи азійська.

Порівняльний аналіз розвитку банківських систем країн з різним політичним устроєм дозволяє дійти висновку про залежність результатів цього процесу від домінуючих у суспільстві соціально-економічних установ. Адміністративне управління національної банківської системи руйнує нормальні традиції, формує адекватні системи управління, у яких банкам відводяться технічні функції обслуговування реального сектору економіки і державного контролю над ним.

Розгляд японських банківських корпоративних принципів дозволяє зробити висновок, що запозичення традицій національної банківської системи здійснюється не лише із-за кордону, але й із інших сфер вітчизняної економіки. У Японії банки тісно пов'язані зі своїми клієнтами через взаємне володіння акціями і корпоративні «сім'ї», які являють собою розгалужені фінансово-промислові групи. Такий тісний взаємозв'язок інтересів суттєво впливає на внутрішній устрій і організацію діяльності банків. Як і в багатьох лідируючих японських корпораціях, у місцевих банках використовувались такі принципи, як довічна робота, автоматичне просування по службі і підвищення зарплати за вислугу років. У міру інтеграції японських банків до світової системи, розширення їх представництв за кордоном, ці принципи постійно стираються, більше цінується не особиста відданість працівника компанії, а його досвід роботи, знання форм і методів роботи конкурентів.

Національна банківська система з глибоким історичним корінням, має характерні відмінності, які зберігаються як місцеві традиції. Прикладом впливу таких традицій на будову і організацію діяльності національної банківської системи може бути організаційна структура стерлінгового ринку у Великобританії. Лише «облікові дома» мають привілею звертатися до Банку Англії за централізованими кредитами. В обмін на цю привілею «облікові дома» зобов'язані організувати ринок, котируючи ціни продавців і покупців векселів.

Збереження формальної приватної власності на центральні банки в європейських країнах (Швейцарія, Австрія) — також данина традиції. Роль недержавних акціонерів зводиться не до отримання прибутку і реального управління банком, а скоріше до права можливості безпосередньо спостерігати за діяльністю головного банку країни, отримувати достовірну і оперативну інформацію про стан і перспективи розвитку внутрішнього і зовнішнього ринків. Відокремлено від формальної приватно-державної структури центральних банків стоїть Федеральна резервна система США. На її діяльність, незважаючи на значну централізацію управління, зберігається реальний вплив приватних банків.

Одним із періодів розвитку національної банківської системи є криза, виходом із якої є прийняття рішень, які сприятливо впливають на систему. При цьому лише стратегічні рішення на державному рівні є дієвою мірою запобігання повтору криз, спричинених зовнішніми передумовами. Накопичені позитивні тра-

дії сприяють формуванню такої законодавчої і нормативної бази, яка визначає систему взаємовідносин всередині національної банківської системи і її учасників з органами державної влади і не створює при цьому штучних внутрішніх суперечок [3].

Хоча законодавча база і не відноситься до традицій банківської діяльності, але якщо вона їх враховує, відображає накопичений досвід і встановлює ефективні правила управління національної банківської системи, то її також можна розглядати як доповнюючий і закріплюючий систему традицій елемент. У зв'язку з цим велике значення має стійкість законодавства.

Так, наприклад, Банк Франції діє на основі стабільного законодавства, прийнятого більш ніж 70 років тому, який підлягав протягом всього цього часу лише ряду змін. Закон про Федеральну резервну систему США діє з 1913 року. Є й інші приклади стабільності законодавчої бази. Достатньо висока ефективність діяльності національної банківської системи США і Фінляндії дозволяє зробити висновок, що стабільна, еволюційно змінена нормативна база створює умови для стратегічно обґрунтованої побудови банківського комплексу.

Швидка зміна законодавства, яка спостерігається, наприклад, у країнах з нестійкою політичною ситуацією, сприяє хаотичному формуванню структури національної банківської системи. До таких країн, на жаль, належить Україна і багато інших країн колишнього соціалістичного блоку. Для них характерна відсутність стабільності банківського законодавства і кон'юктурність його змін. Наслідком цього є формування адекватної нестабільному зовнішньому середовищу національної банківської системи з банками, як правило, які не мають реальних стратегічних планів розвитку, і які враховують у своїй довгостроковій діяльності високі ризики змін законодавчої бази. Це вкрай несприятливо відображається на інвестиційному кліматі в країні і знижує інвестиційну привабливість національної економіки.

Висновок. Завершуючи розгляд впливу традицій банківської справи як елементу корпоративної культури на загальний рівень розвитку банківської системи, слід підкреслити, що сформовані банківські традиції і стабільне законодавство сприяють формуванню стійкої системи відносин банків з державною владою. Також не обов'язково, що такі відносини будуються з урахуванням ринкових економічних принципів. Для національної банківської системи важливо, перш за все, її передбачення, регламентованість і стабільність, так як це забезпечує ріст впливу факторів адаптивної і активної її поведінки, що підвищує стійкість системи і ефективність її діяльності.

Отже, можна сформулювати розроблену систему адаптивних факторів впливу банківських традицій на національну банківську систему, які: сприяють формуванню фінансової і прилеглих інфраструктур; сприяють формуванню стабільної законодавчої бази; відображаються на структурному утворенні національної банківської системи; сприяють прийняттю клієнтами банківських новацій, росту ефективності інновацій через підвищення клієнтської банківської культури; сприяють формуванню стабільної системи взаємовідносин національної банківської системи і державних органів влади; формують досвід антикризового управління національною банківською системою [4].

Дослідження цих факторів, підтвержені прикладами впливу традицій на стан банківської системи, дозволяє встановити пряму залежність між ними: чим глибше традиції, тим сприятливіші передумови до задовільного поточного стану і перспектив розвитку банківської системи. На перший погляд, це ставить «застарілі» національні банківські системи у більш сприятливе положення порівняно з «молодшими». Але порівняльний аналіз розвитку національних банківських систем Чехії і Словенії дозволяє стверджувати, що не все так несприятливо для «молодших» національних банківських систем.

Як відомо, у результаті поділу ЧССР на дві окремі держави, основний кадровий потенціал залишився у Празі. Окрім кадрових, Словенія зазнала значних фінансових проблем. У цій ситуації словенська влада одразу встановила високу норму достатності власного капіталу, котра стала недосяжною для багатьох місцевих банків. Словацьким банкам довелося звертатись за грошима до іноземних інституційних інвесторів. Разом з грошима у країну були залучені іноземні спеціалісти, і банками керували місцеві кадри, які не мали досвіду роботи на керівних посадах у банках в умовах адміністративно-господарської економіки ЧСФР, і які набули кваліфікацію у процесі навчання іноземними спеціалістами. Таким чином, у Словенії відбулось запозичення іноземних, переважно австрійських банківських традицій.

Таким чином, досвід більшості країн колишнього соціалістичного блоку, у тому числі і Чехії, свідчить, що не всі традиції сприятливо впливають на розвиток банківської системи в умовах ринкової економіки. Традиції адміністрування, підміни економічних передумов політичними негативно відображаються на стані системи. Це слід враховувати і при формуванні української банківської системи, яка ще не має сформованих банківських традицій і корпоративної культури, що поглиблюється низькою економічною культурою і пасивністю переважної частини населення.

Література

1. Бейт Н. Как преодолеть экономический спад/Н.Бейт//Банковский менеджмент. — 2008. — №10. — С.52-56.
2. Богданов В. Банковский ритейл: момент истины/В.Богданов, Е.Козина//Банковский менеджмент. — 2007. — №5. — С.32-35.
3. Косьмина Е.А. Человеческий фактор реформ/Е.А. Косьмина//ЭКО.-2008. — №7. — С.130-138.
4. Урусова Л. Private Banking: психология клиента / Л.Урусова // Банковский менеджмент. — 2009. — №8. — С.23-28.

УДК 656.2.08.003.1

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ РУХУ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Шевченко В.В.

У статті визначається склад можливих результатів заходів із забезпечення безпеки руху поїздів та витрат на їх проведення та методів оцінки їх ефективності.

This article defines the composition of the possible outcomes of the safety of trains and the costs of their methods and evaluate their effectiveness.

Зважаючи на те, що залізничний транспорт є сферою діяльності, що характеризується підвищеним рівнем небезпеки, одним з головних напрямків роботи залізничників є забезпечення достатнього рівня безпеки руху поїздів.

Слід зазначити, що залізничний транспорт має переваги над іншими видами транспорту (перш за все, над автомобільним) саме забезпеченням високого рівня безпеки руху. Це підтверджує порівняння деяких показників безпеки руху. Так, у 2008 році відбулося 51279 дорожньо-транспортних пригод (автомобільний транспорт), з них 6764 — зі смертельними наслідками. У тому ж році налічується 70972 постраждалих у дорожньо-транспортних пригодах осіб, з яких 7718 осіб загинули [1]. В той час як у 2008 році на залізничному транспорті відбулося лише 32 серйозних інцидентів та не допущено жодної катастрофи або аварії. Тобто, у 2008 році внаслідок транспортних подій на залізничному транспорті не нанесено шкоди життю та здоров'ю жодної людини та не відбулося пошкодження рухомого складу до ступеня виключення або капітального ремонту [2].

Таким чином, забезпечення високого рівня безпеки руху поїздів є однією з головних конкурентних переваг залізничного транспорту у порівнянні з іншими видами транспорту та однією з причин пріоритетності його розвитку з суспільної точки зору.

В умовах ринкової економіки заходи, спрямовані на забезпечення безпеки руху поїздів, потребують економічної оцінки. Забезпечення раціонального розподілу обмежених економічних ресурсів досягається за рахунок оцінки економічної ефективності різних варіантів їх використання. Тому, на наш погляд, економічна оцінка заходів, спрямованих на забезпечення безпеки руху поїздів, повинна ґрунтуватись на принципах та методах оцінки економічної ефективності інвестицій.

Задачею цієї роботи є визначення складу можливих результатів заходів із забезпечення безпеки руху поїздів та витрат на їх проведення та методів оцінки їх ефективності.

Як відомо, під економічною ефективністю певних заходів розуміють співвідношення результатів цих заходів з витратами на їх отримання [3]. З точки зору оцінки економічної ефективності заходи, спрямовані на забезпечення безпеки руху поїздів, можуть розглядатися як інвестиційні проекти.

Сучасні методи оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів засновані на певних принципах, які можуть бути умовно поділені на групи [4]:

— методологічні — найбільш загальні, такі, що відносяться до концептуальної сторони даного питання і мало залежні (або не залежні) від специфіки інвестиційного проекту;